

Анжела Шуканова

к. пед. н., доцент кафедри географії, методики її навчання та туризму,
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка,
вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36000, Україна
e-mail: shukanova0707@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9520-713X>

Павло Шуканов

д. геогр. н., доцент кафедри географії, методики її навчання та туризму,
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка,
вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36000, Україна
e-mail: parus2133@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7973-3973>

Євгеній Копилець

к. пед. н., асистент кафедри географії, методики її навчання та туризму
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка,
вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36000, Україна
e-mail: poltour75@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3234-4126>

ЕКСПОРТНИЙ ТА РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГЕЛІЦЕКУЛЬТУРИ ЯК ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА УКРАЇНИ

У статті проаналізовано особливості географії вирощування, експортний та рекреаційний потенціал геліцекультури як галузі тваринництва України в сучасних умовах воєнного стану. Визначено види рекреаційної діяльності равликівих ферм як додаткового виду діяльності. Доведено, що незважаючи на скорочення кількості равликівих ферм внаслідок коронавірусної кризи та війни, експортний потенціал геліцекультури зріс завдяки вигідним ціновим умовам та спрощенню процедури виходу на європейський ринок. Охарактеризовано сезонність сільськогосподарської та рекреаційної діяльності равликівих ферм та визначено два сезонних піки експорту равликів з України – травень-липень та вересень.

Встановлено, що геліцекультура в Україні є новим напрямком аграрного бізнесу останнього десятиліття. З 2020 року геліцекультура має статус повноцінної аграрної галузі в Україні з позитивною динамікою зростання обсягів виробництва та експорту, який у 2023 році сягнув \$5,2 млн у грошовому еквіваленті. За географічним розподілом майже весь (понад 90%) українського експорту сухопутних моллюсків спрямовується до трьох країн Європи – Литви, Іспанії та Польщі, а з 2024 року налагоджено продаж до Грузії. Равликові ферми є в усіх регіонах України (крім окупованих територій), збільшення обсягів вирощування спостерігається в Київській, Дніпропетровській та Одеській областях.

Основними джерелами доходів равликівих ферм є експорт равликів до ЄС, продаж маточного стада, навчання та франчайзинг, а додатковими – надання екскурсійних послуг та гастротуризм. Відпочинок на равликівих фермах можна класифікувати як оздоровчо-пізнавальний, приміський, сезонний, короткочасний і розрахований на всі вікові категорії туристів. Екскурсійні тури на ферму та гастротуризм у поєднанні з ресторанным бізнесом сприяють зростанню популярності равликів серед українських споживачів, диверсифікують доходи равликівих ферм та зберігають їх прибутковість в умовах викликів, пов'язаних із нестабільною економічною та політичною ситуацією в Україні.

Ключові слова: геліцекультура (равликівництво), експорт моллюсків, гастротуризм, рекреаційна діяльність.

Як цитувати: Шуканова, А., Шуканов, П., Копилець, Є. (2024). Експортний та рекреаційний потенціал геліцекультури як галузі тваринництва України. *Часопис соціально-економічної географії*, 36, 49-56.

<https://doi.org/10.26565/2076-1333-2024-36-04>

In cites: Shukanova, A., Shukanov, P., Kopylets, Ye. (2024). Export and recreational potential of heliceculture as a branch of livestock farming in Ukraine. *Human Geography Journal*, 36, 49-56 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2024-36-04>

Равликовий бізнес для вітчизняних підприємців є відносно новим, високомаржинальним і альтернативним по відношенню до традиційних видів напрямом аграрного бізнесу і полягає у створенні спеціалізованих ферм із розведення равликів з подальшим продажем їхнього м'яса, ікри та слизу. Основним видом діяльності таких фермерських господарств за КВЕД є 01.49 «Розведення інших тварин», а саме – промислового равлика. Додатковими видами діяльності, окрім тваринництва, господарства реєструють переробку, оптову і роздрібну торгівлю,

виробництво готової їжі та страв. Незважаючи на те, що рекреаційну діяльність фермерські господарства не показують у звітності як додатковий вид діяльності, вона відіграє важливу роль у диверсифікації їх доходів та просуванні культури споживання равликівих продуктів, формуванні потреб і підвищенню попиту на внутрішньому ринку. Враховуючи зростаючий інтерес до екзотичної їжі та страв, геліцекультура (вирощування равликів або равликівництво) є актуальним напрямком міждисциплінарних досліджень.

Питання геліцекультури як нового перспективного напрямку сільського господарства в Україні в аспекті сільськогосподарської науки розглянуто в публікації І. Данилова [2], екологічні та економічні переваги равликового господарства в контексті переходу сільського господарства до сталого розвитку розкрито Ю. Перегудою [8], особливості ринку продукції равликівництва досліджено В. Маргасовою [4], В. Ткачук і Ю. Негодою [11], С. Петропавлівською [9] та іншими вітчизняними і зарубіжними дослідниками. Економічну доцільність та перспективи поєднання геліцекультури зі сферою обслуговування, а саме готельно-ресторанним бізнесом, розкрито в дослідженні О. Шидловської та ін. [13].

Постановка завдання (мета). Метою дослідження є визначення особливостей географії вирощування, експортного та рекреаційного потенціалу геліцекультури як галузі тваринництва України в сучасних умовах воєнного стану. Джерельною базою дослідження стали статистичні дані Державної митної служби України, Держпродспоживслужби, Євростату, офіційні сайти фермерських господарств з вирощування равликів.

Внаслідок падіння попиту під час коронакризи в Україні впродовж 2020-2021 рр. закрилось близько 500 равликових ферм, а частина тих, що залишилися працювати, змушена була скоротити обсяги виробництва. За різними оцінками на кінець 2021 року в країні налічувалося близько 200 (за даними SEEDS [1]) або 100 (за даними сайту AgroApp [10]) таких агрогосподарств. При цьому равликові ферми розташовуються повсюдно, в різних регіонах країни, включаючи популярні туристичні місця на заході – на Закарпатті, у Львівській області, а також у Рівненській, Полтавській, Київській, Одеській і Миколаївській областях.

На середину 2023 р. в Україні за даними Держпродспоживслужби було зареєстровано 49 експортних потужностей виробників равликів охолоджених і продуктів із них [6]. Таким чином можемо оцінити, що за останні 2 роки, тобто за час війни, впродовж 2022-2023 рр. відбулося суттєве скорочення равликових ферм, що працюють на експорт.

За окремими експертними оцінками у Європі споживають равликів на 400 млн євро, частка імпорту становить 60%. Експортний потенціал складає понад 300 млн євро [10]. Відповідно до останнього опублікованого звіту Cognitive Market Research, обсяг європейського ринку істивних наземних равликів до 2028 року становитиме 699,72 мільйона доларів США. З 2023 до 2030 року річний темп зростання промисловості істивних наземних равликів у Європі становитиме 5,92%. Водночас за офіційними даними Євростату усереднений імпорт до ЄС (2019-2021 рр.) склав 23,8 млн. євро або 13,7 тис. тонн свіжих равликів і 11,1 млн євро або 1600 тонн готових равликів [5, с. 7-8]. Найбільшими експортерами до ЄС є Марокко (40%), Туреччина (14%), Туніс (11%), Сербія (9%).

Для порівняння, якщо найбільший обсяг експорту моллюсків з України за даними Державної митної

служби [3] був у 2020 році – 1,6 тис. тонн на 4,5 млн доларів у грошовому еквіваленті, то після спаду 2021-2022 років вже у 2023 році вітчизняні виробники експортували 946 тонн моллюсків (на 47,6% більше, ніж у 2022 році) на 5,2 млн доларів (на 73,3% більше, ніж у 2022 році). У географічному розподілі 93,3% українського експорту направляються в 3 європейські країни – переважно в Литву (61,8%), Іспанію (26,6%) та Польщу (4,9%). Ці цифри підтверджують потужні експортні перспективи галузі і можливість розвитку в майбутньому на базі равликових ферм в'їзного туризму з орієнтацією на європейців, для яких це більш звична їжа. Бізнес на равликах в Україні є перспективним напрямком як для внутрішнього ринку, так і для зовнішнього, з огляду на те, що сучасні споживачі все більше звертають увагу на екологічно чисті та екзотичні продукти.

Географію вирощування равликів опосередковано ілюструє карта партнерів компанії «Махі Snail» (Київська область) [15], яка за 6 років зуміла налагодити збут живих равликів в Іспанію (з 2019 року) та створила мережу равликових ферм в Україні, що станом на 2024 рік нараховує 188 активних франчайзі із загальним об'ємом равлика, що вирощується на рік, в 500 тонн, тобто в половину вітчизняного експорту цих сухопутних моллюсків.

Як видно з рисунку 1, геліцекультура поширена в усіх областях України за винятком окупованих територій півдня і сходу. Регіонами – лідерами, як за кількістю партнерських ферм, так і за обсягами вирощування равлика є Київська, Дніпропетровська і Одеська області. У розташуванні місць прийому та підготовки равлика до експорту простежується прояв двох чинників розміщення: 1) до місць зосередження вирощування равлика (Київська, Дніпропетровська обл.); 2) до міжнародних транспортних коридорів експорту равликової продукції на заході країни (Тернопільська і Львівська обл.).

Динаміку вітчизняного експорту товарної групи, що включає експорт сухопутних моллюсків, наведено на рис. 2.

З рис. 2 видно, що на вітчизняний експорт риби, ракоподібних і моллюсків не вплинуло зменшення світового попиту внаслідок коронакризи і навпаки маємо зростання експорту в 1,7 рази в 2021 р. по відношенню до 2019 року, максимальні обсяги експорту припадають на 2021 рік – 57,44 млн дол. Проте експорт цієї продукції просів внаслідок війни і продовжує зменшуватися – в 2023 році до 23,75 млн дол., що є найгіршим показником за останні 7 років і складає лише 41,3% від рівня 2021 року.

Зовсім протилежна динаміка склалася в експортній підкатегорії «030760 – равлики, крім морських», яка має тенденцію до стійкого зростання як в абсолютному вимірі – з 0,12 млн дол. у 2018 р. до 5,18 млн дол. у 2023 р., так і у відносному як частка товарної категорії «03 Риба і ракоподібні, моллюски та інші», до складу якої вона входить – від 0,48% в 2017 році до 21,8% за результатами 2023 року.

Рис. 1. Партнери компанії Maxi Snail з вирощування равлика за франшизою [15]
 Fig. 1. Maxi Snail's franchise partners in snail farming [15]

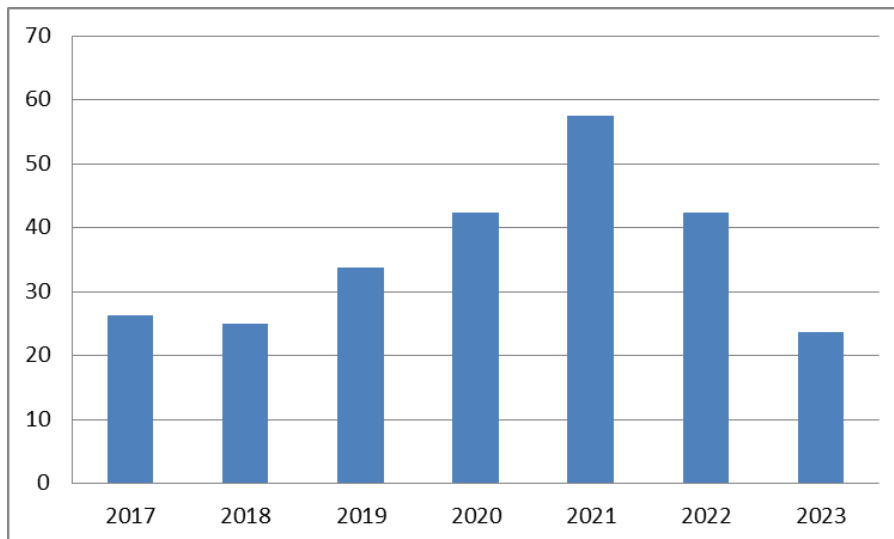

Рис. 2. Експорт товарів категорії «03 Риба і ракоподібні, молюски та інші», млн. дол.
 (побудовано за даними Державної митної служби України [3])
 Fig. 2. Exports of goods in the category "03 Fish and crustaceans, molluscs and others", USD million
 (based on data from the State Customs Service of Ukraine [3])

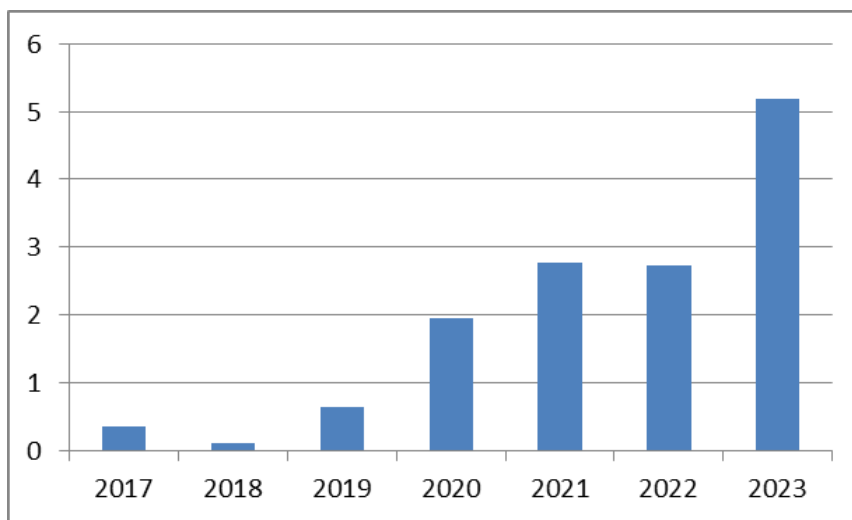
Якщо ж порівнювати експорт власне їстівних наземних молюсків за останній 2023 рік порівняно з минулим 2022 р., то відбулося його зростання в 1,9 рази до 5,18 млн. доларів (рис. 3).

Як бачимо, незважаючи на скорочення кількості равликових ферм, експортний потенціал геліцекультури навіть у роки війни зростає, чому сприяє сприятлива цінова кон'юнктура та спрощення процедури

виходу на європейський ринок. Розглянемо це на прикладі діяльності фермерських господарств (ФГ) Полтавської області, що займаються вирощуванням і переробкою равликів – ФГ «Равлик-2016» (с. Войнівка, 40 км від м. Полтава) та ФГ «Лісовий равлик» (с. Терентіївка, 12 км від м. Полтава). ФГ «Равлик-2016» було першим офіційно зареєстрованим підприємством в Україні, яке почало займатися

виращуванням середземноморських та африканських равликів (з 2015 року), тобто цьому бізнесу в Україні не більше 10 років. До того часу геліцекультури як такої не було, оскільки підприємці організовували лише комерційний збір дикого виноградного равлика в природі на території західних регіонів країни з подальшим збутом через посередників за кордон. Унікальність господарської діяльності компанії «Равлик-2016» полягає також у тому, що їм вдалося першими із вітчизняних фермерських господарств налагодити прямий експорт равликів до ЄС у співпраці із Ukrainian Snail Holding разом з Tante Snails. У 2020 р. вони вперше розпочали прямий експорт равликів до митного простору ЄС через польську митницю, а не через посередників, які скуповували продукцію за нижчою ціною. Засновник компанії бізнесмен Сергій Данилейко підкреслює,

що її виробничі потужності розташовані на Полтавщині, яка є одним з найбільш екологічно чистих регіонів України [12]. Зважаючи на лідерство в галузі, «Равлик-2016» задає стандарти розвитку аналогічних підприємств по всій Україні. Основною місією ферми підприємець вважає розвиток равликового бізнесу в нашій країні, а тому заснував та активно розвиває напрямок навчання та франчайзингу. З ініціативи власників фірми та їхніх послідовників у 2020 році було внесено зміни до законодавства, що дозволило зберегти геліцекультуру в окрему галузь в Україні з відповідними дотаціями від держави на облаштування території та закупівлю необхідного обладнання для равликових ферм. Отже, основними джерелами доходу ФГ «Равлик-2016» є експорт равликів до ЄС, продаж маточного стада, навчання та франчайзинг.

Рис. 3. Експорт підкатегорії «030760 – равлики, крім морських», млн. дол. (побудовано за даними Державної митної служби України [3])

Fig. 3. Exports of the subcategory «030760 - snails, except marine», mln USD (based on data from the State Customs Service of Ukraine [3])

Натомість фермерське господарство «Лісовий равлик» було засноване пізніше, у 2020 році. З часу заснування господарства комерційне виращування равликів поєднується із наданням екскурсійних послуг та гастротуризму. Гастротур на фермі «Лісовий равлик» включає екскурсію, під час якої відвідувачі дізнаються про етапи виращування двох видів їстівного равлика — *Helix Aspersa Maxima* та *Helix Aspersa Muller*, яких на фермі налічується близько семисот тисяч особин. Відвідувачам пропонується можливість насолодитися вишуканими делікатесами, приємною та затишною атмосферою, а також зроби-

ти цікаві й оригінальні селфі, стріми, фото на згадку. Крім того, продукцію можна замовити на місці в ресторані. Екскурсія триває близько 30 хвилин і включає демонстрацію та пояснення всіх етапів виращування і розвитку равликів, їх зимівлю тощо. Для дітей передбачені подарунки, дегустація та розваги у вигляді равликових перегонів. Результати фінансового стану компанії «Лісовий равлик» за 2023 рік, що наведені в таблиці 3.1, свідчать про стабільну діяльність фермерського господарства та успішне подолання викликів пандемії COVID-19 та військового стану.

Таблиця 1

Фінансова звітність компанії «Фермерське господарство «Лісовий равлик»» за 2023 рік (за даними сервісу Опендатабот)

Financial statements of the company "Forest Snail Farm" for 2023 (according to the Opendatobot service)

Фінансовий показник	Грн
Дохід	785 500 ₴
Чистий прибуток	86 600 ₴
Активи	251 900 ₴

Проведений аналіз діяльності ФГ «Лісовий равлик» дозволив класифікувати рекреаційну діяльність равликових ферм як рекреаційних пунктів: 1) за головним мотивом рекреації – оздоровча (здорове харчування під час дегустації страв із равликового м'яса та ікри; косметичні процедури із використанням равликового слизу) і пізнавальна (екскурсанти дізнаються про цікаві факти із життя равликів як біологічного виду); 2) за тривалістю – короткострокова (більшість фірм пропонують екскурсії тривалістю декілька годин без послуг розміщення); 3) за територіальною ознакою – приміська (равликові ферми розташовуються, як правило, в радіусі 10-40 км від великих міст); 4) за віковою структурою – змішана (екскурсії цікаві і безпечні для буд-яких вікових груп, навіть для дошкільнят); 5) за сезонністю – сезонна (з піком у літній сезон, оскільки у равликів є зимова сплячка).

Сезонність рекреаційної діяльності равликових ферм ілюструє діаграма експорту категорії 0307 «Молюски, в черепашці або без черепашки, живі, свіжі, охолоджені, морожені, сушені, солоні або в розсолі, копчені...» з України у розрізі місяців за 2023 рік. (рис. 4).

У лютому равликів будять, а у березні – поміщають в інкубатор, тому саме ці два місяці є найменш сприятливими для експорту і надання рекреаційних послуг. Активна робота на фермі стартує наприкінці лютого, адже з березня до середини червня червоної молюски активно розмножуються. Урожай равликів фермери переважно збирають чотири рази за сезон: один раз у липні, двічі у серпні та найпізніших – у жовтні.

Як видно із рис. 5, щорічно найбільші обсяги імпортується до ЄС у травні-червні в той час, коли сезонні ціни на них мінімальні (рис. 6).

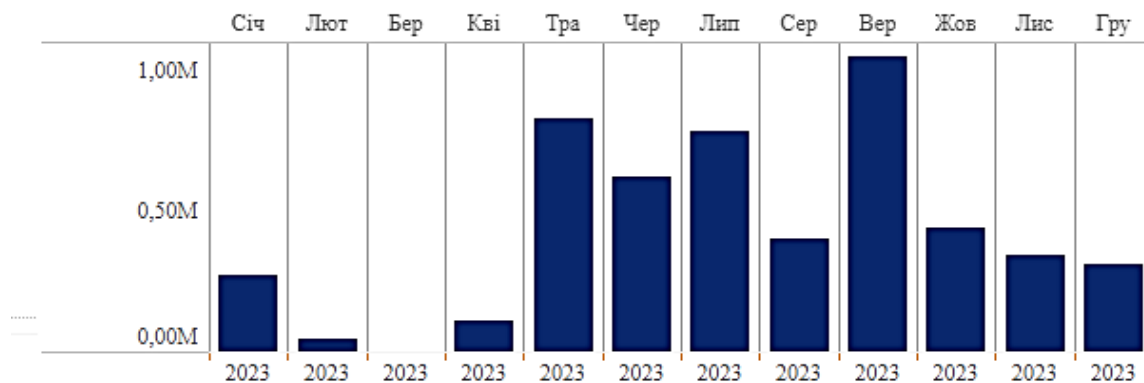

Рис. 4. Експорт українських молюсків у 2023 р. у розрізі місяців (за даними Державної митної служби України [3])

Fig. 4. Exports of Ukrainian shellfish in 2023 by month (according to the State Customs Service of Ukraine [3])

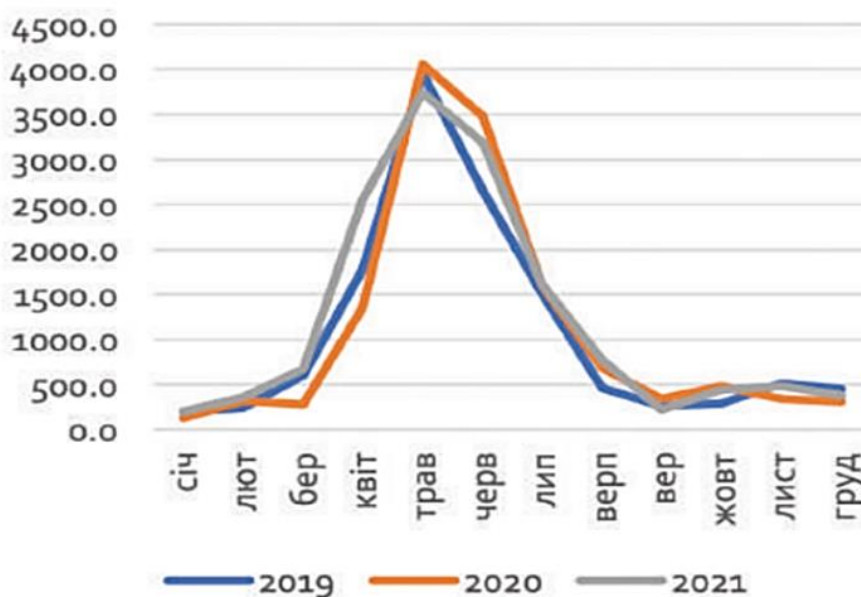

Рис. 5. Сезонність імпорту (щомісячний імпорт до ЄС у тоннах) [5, с. 7]

Fig. 5. Seasonality of imports (monthly imports to the EU in tons) [5, p. 7]

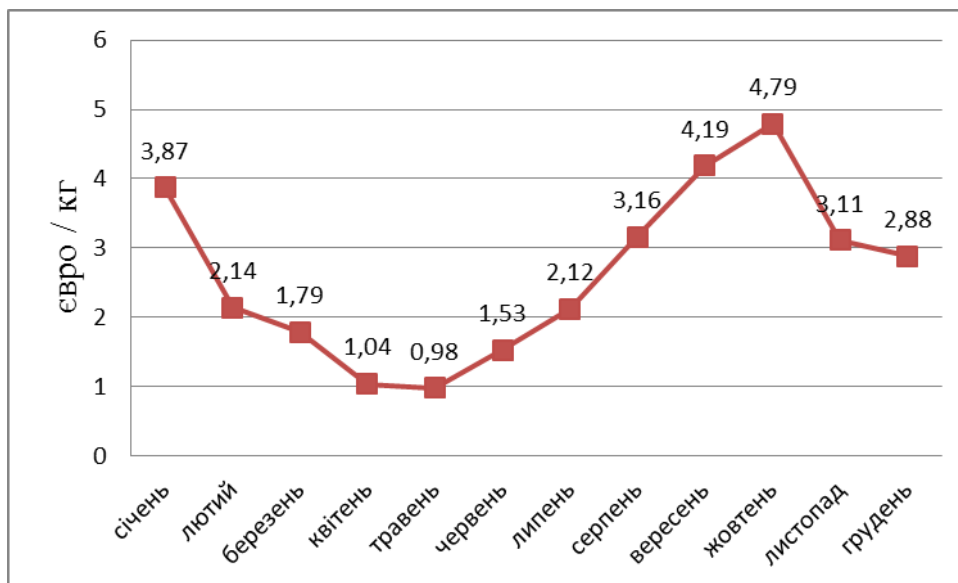

Рис. 6. Сезонні ціни на імпорт равликів у ЄС, усереднені за 3 роки –2019-2021 рр. (побудовано за даними Євростату [5, с. 8])

Fig. 6. Seasonal prices for snail imports to the EU, averaged over 3 years - 2019-2021 (based on Eurostat data [5, p. 8])

Сезонна динаміка експорту равликів з України має два піки: 1) травень-липень, коли найнижчі ціни, але найвищі обсяги закупівель в ЄС; 2) вересень, коли встановлюються найвищі ціни на ринку ЄС, хоча загальний обсяг закупівель зменшується.

Висновки. Отже, геліцекультура в Україні є новим напрямком аграрного бізнесу останнього десятиліття, яка з 2020 р. має статус повноцінної галузі сільського господарства, для якої характерна позитивна динаміка в нарощування обсягів виробництва, експорту і яскраво виражена сезонність продажу. Фермерські господарства з розведення равликів розміщені в кожній області України (за винятком окупованих територій) із підвищенням обсягів вирощування на території Київської, Дніпропетровської і Одеської областей. Впродовж останніх 7 років спостерігається стійка тенденція до збільшення обсягів експорту, який у 2023 р. в грошовому еквіваленті досяг 5,2 млн доларів. У географічному розподілі майже весь український експорт наземних молюсків (93,3% в 2023 р.) направляється в 3 європейські країни – переважно в Литву, Іспанію та Польщу, а з 2024 р. налагоджений збут в Грузію.

Вирощування равликів – дуже прибутковий бізнес не лише за рахунок великих експортних можливостей, але і за рахунок вигод з надання туристичних послуг сільського зеленого туризму та гастротуризму як додаткових видів діяльності. Саме

екскурсійні тури на ферму та гастротуризм у поєднанні з ресторанним бізнесом сприяють зростанню популярності равликів серед українських споживачів та допомагають равликовим фермам отримувати додаткове джерело доходу і зберігати прибутковність в умовах викликів, пов'язаних з нестабільною економічною та політичною ситуацією в Україні. Розвиток внутрішнього споживання за рахунок рекреації і туризму сприятиме фінансовій стійкості фермерських господарств, оскільки умови входження на європейський ринок (зокрема, внаслідок війни відбулося послаблення санітарного контролю для продукції з України) можуть бути в перспективі змінені.

Рекреаційну діяльність на равликових фермах можна класифікувати як оздоровчу і пізнавальну, приміську, короткострокову, розраховану на всі вікові групи туристів, для неї характерна така ж сезонність, як і для аграрної діяльності (влітку високий сезон).

Таким чином, сприятлива кон'юнктура світових ринків, висока маржинальність доходу та швидка окупність стартового капіталу за рахунок основної сільськогосподарської та додаткової рекреаційної діяльності роблять галузь равликівництва привабливою для інвесторів і перспективною для розвитку аграрного сектору України навіть в сучасних умовах воєнного стану.

Список використаної літератури:

1. В Україні масово закривають равликові ферми. SEEDS. 13 грудня 2021 р. URL: <https://www.seeds.org.ua/v-ukraini-masovo-zakrivayut-ravlikovi-fermi/>
2. Данілова І.С. Геліцекультура як новий перспективний напрямок сільського господарства в Україні. *Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького*. Серія: Сільськогосподарські науки. 2022. Т 24. № 97. С. 44-47. <https://doi.org/10.32718/nvlvet-a9707>
3. Дашборд щодо експорту та імпорту українських товарів. *Дія. Бізнес*. URL: <https://export.gov.ua/770-dashbord-shhodo-eksportu-ta-importu-ukraini>

4. Маргасова В. Досвід регулювання ринку продукції равликівництва в США та можливості його реалізації в Україні. *Науковий вісник Полісся*. 2022. № 2 (25). С 6-18. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2022-2\(25\)-6-19](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2022-2(25)-6-19)
5. Мікерін О., Шпита Т., Міленіна А., Гвоздьова О. Практичний довідник з експорту продуктів харчування до Європейського Союзу. Свіжі і приготовані равлики. European Ukrainian Bridge, 2023. 51 с. URL: <https://export.gov.ua/industry/review/86>
6. Наразі в Україні зареєстровано понад 900 експортних потужностей операторів ринку продуктів тваринного походження. *Держпродспоживслужба*. 10 липня 2023 р. URL: <https://dpss.gov.ua/news/narazi-v-ukraini-zareiestrovano-ponad-900-ekspornykh-potuzhnopei-operatoriv-rynku-produktiv-tvarynnoho-pokhodzhennia>
7. Панасюк Іванна. Гастротуризм равликівними фермами. Куди поїхати? *AgroPortal.ua*. 16 липня 2023 р. URL: <https://agroportal.ua/agrocheck/v-doroge-s/gastroturizm-ravlikovimi-fermami-kudi-pojhati>
8. Перегуда Ю.А. Перспективи розвитку равликівництва в умовах глобального регулювання. *Академічні візії*. 2023. Випуск 22. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/606>
9. Петропавловська С.Є., Земляк В.О. Оцінка інфраструктури ринку геліцекультури та можливостей реалізації експортного потенціалу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 3 (20). С. 115-120.
10. Смакота Я. Бізнес на равликах: технологія, особливості розведення. URL: <https://agroapp.com.ua/uk/blog/biznes-na-ravlikax-technologiya-osoblivosti-rozvedennya/>
11. Ткачук В., Негода Ю. Державне регулювання ринку продукції равликівництва: інституційні передумови, глобальні виклики та пріоритети удосконалення. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 57. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-53>
12. Українські равлики завойовують світ. *Brandstory*. URL: <https://brandstory.com.ua/specproekty/bestagro/ukrains-ki-ravliki-zavojovuut-svit>
13. Шидловська О.Б., Іщенко Т.І., Медвідь І.М., Савєга О.Є. Економічна доцільність створення равликової ферми як додаткового джерела доходу готельного підприємства. *Агросвіт*. 2020. № 23. С. 47-53. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.23.47>
14. Forest Snail – Сімейна равликова ферма. URL: <http://forestsnail.com.ua/>
15. Maxi Snail Равликова ферма. URL: <https://maxisnail.com.ua/>

Anzhela Shukanova

PhD (Pedagogical sciences), Associate Professor, Department of Geography, Methodology of Teaching and Tourism, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, 2, Ostrogradski Street, 36000, Ukraine
e-mail: shukanova0707@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9520-713X>

Pavlo Shukanov

DS (Geography), Associate Professor, Department of Geography, Methodology of Teaching and Tourism, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, 2, Ostrogradski Street, 36000, Ukraine
e-mail: parus2133@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-7973-3973>

Yevhenii Kopylets

PhD (Pedagogical sciences), Associate Professor, Department of Geography, Methodology of Teaching and Tourism, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Poltava, 2, Ostrogradski Street, 36000, Ukraine
e-mail: poltour75@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-3234-4126>

EXPORT AND RECREATIONAL POTENTIAL OF HELICECULTURE AS A BRANCH OF LIVESTOCK FARMING IN UKRAINE

The peculiarities of the geography of breeding, export and recreational potential of heliceculture as a branch of livestock farming in Ukraine under the current conditions of martial law are analyzed in the article. The types of recreational activities of snail farms as an additional type of activity are identified. It is proved that despite the reduction in the number of snail farms as a result of the coronavirus crisis and the war, the export potential of the heliceculture has increased due to favorable price conditions and simplification of the procedure for entering the European market. The seasonality of agricultural and recreational activities of snail farms is characterized, and two seasonal peaks of snail exports from Ukraine are determined – May-July and September.

It is found that heliceculture in Ukraine is a new direction of agrarian business in the last decade. Since 2020, heliceculture has had the status of a full-value agricultural sector in Ukraine with the positive dynamics of growth in production volumes and exports, which in 2023 reached \$5.2 million in monetary equivalent. In terms of geographical distribution, almost all (over 90%) of Ukrainian exports of land shellfish are sent to 3 European countries - Lithuania, Spain and Poland, and since 2024, sales to Georgia have been arranged. Snail farms are located in every region of Ukraine (except for the occupied territories), with an increase in rearing volumes in Kyiv, Dnipro and Odesa regions.

Recreational activities on snail farms can be classified as recreational and educational, suburban, seasonal, short-term, and intended for all age groups of tourists. Excursion tours to the farm and gastro-tourism in combination with the restaurant business contribute to the growing popularity of snails among Ukrainian consumers, diversify the incomes of snail farms and maintain their profitability in the face of challenges associated with the unstable economic and political situation in Ukraine.

Keywords: *heliceculture (snail farming), shellfish export, gastrotourism, recreational activities.*

References:

1. V Ukraini masovo zakryvaiut ravlykovi fermy [Snail farms are being closed en masse in Ukraine]. *SEEDS*. December 13, 2021. Retrieved from <https://www.seeds.org.ua/v-ukraini-masovo-zakrivayut-ravlikovi-fermi/> [in Ukrainian].
2. Danilova, I.S. (2022). Helitsekultura yak novyi perspektyvnyi napriamok silskoho hospodarstva v Ukraini [Heliculture as a new promising area of agriculture in Ukraine]. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Agricultural sciences*, vol. 24, 97, 44-47. <https://doi.org/10.32718/nvlvet-a9707> [in Ukrainian].
3. Dashbord shchodo eksportu ta importu ukraïnskikh tovariv [Dashboard for export and import of Ukrainian goods]. *Action. Business*. Retrieved from https://export.gov.ua/770-dashbord_shchodo_eksportu_ta_importu_ukraini [in Ukrainian].
4. Marhasova, V. (2022) Dosvid rehulivannia rynku produktsii ravlykivnytstva v SShA ta mozhlyvosti yoho realizatsii v Ukraini [Experience in regulating the snail farming market in the United States and opportunities for its implementation in Ukraine]. *Scientific Bulletin of Polissia*, 2 (25), 6-18. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2022-2\(25\)-6-19](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2022-2(25)-6-19) [in Ukrainian].
5. Mikerin, O., Shpyta, T., Milenina, A., & Hvozdoва, O. (2023). Praktychnyi dovidnyk z eksportu produktiv kharchuvannia do Yevropeiskoho Soiuzu. Svizhi i pryhotovani ravlyky [A practical guide to exporting food to the European Union. Fresh and cooked snails]. *European Ukrainian Bridge*, 51 p. Retrieved from <https://export.gov.ua/industry/review/86> [in Ukrainian].
6. Narazi v Ukraini zareiestrovano ponad 900 eksportnykh potuzhnosti operatoriv rynku produktiv tvarynnoho pokhodzhennia [Currently, more than 900 export capacities of animal products market operators are registered in Ukraine]. *State Service of Ukraine for Food Safety and Consumer Protection*. July 10, 2023. Retrieved from <https://dpss.gov.ua/news/narazi-v-ukraini-zareiestrovano-ponad-900-eksportnykh-potuzhnosti-operatoriv-rynku-produktiv-tvarynnoho-pokhodzhennia> [in Ukrainian].
7. Panasiuk, Ivanna. Hastroturyzm ravlykovymy fermamy. Kudy poikhaty? [Gastronomic tourism on snail farms. Where to go?]. *AgroPortal.ua*. July 16, 2023. Retrieved from <https://agroportal.ua/agrocheck/v-doroge-s/gastroturizm-ravlikovimi-fermami-kudi-pojihati> [in Ukrainian].
8. Perehuda, Yu.A. (2023). Perspektyvy rozvytku ravlykivnytstva v umovakh hlobalnoho rehulivannia [Perspectives for the development of snail farming in the context of global regulation]. *Academic Visions*, 22. Retrieved from <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/606> [in Ukrainian].
9. Petropavlovska, S.Ye., & Zemliak, V.O. (2019). Otsinka infrastruktury rynku helitsekultury ta mozhlyvosti realizatsii eksportnoho potentsialu [Assessment of helioculture market infrastructure and opportunities for realizing export potential]. *Eastern Europe: Economy, Business and Management*, 3 (20), 115-120 [in Ukrainian].
10. Smakota, Ya. Biznes na ravlykakh: tekhnolohiia, osoblyvosti rozvedennia [Snail business: technology, breeding features]. Retrieved from <https://agroapp.com.ua/uk/blog/biznes-na-ravlikax-tekhnologiya-osoblyvosti-rozvedennia/> [in Ukrainian].
11. Tkachuk, V., & Nehoda, Yu. (2023). Derzhavne rehulivannia rynku produktsii ravlykivnytstva: instytutsiini peredumovy, hlobalni vyklyky ta priorytety udoskonalennia [State regulation of the snail farming market: institutional prerequisites, global challenges and priorities for improvement]. *Economy and Society*, 57. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-53> [in Ukrainian].
12. Ukrainski ravlyky zavoiovuut svit [Ukrainian snails are conquering the world]. *Brandstory*. Retrieved from <https://brandstory.com.ua/specproekty/bestagro/ukrains-ki-ravliki-zavojuvuut-svit> [in Ukrainian].
13. Shydlovska, O.B., Ishchenko, T.I., Medvid, I.M., & Saveha, O.Ie. (2020). Ekonomichna dotsilnist stvorennia ravlykovi fermy yak dodatkovoho dzherela dokhodu hotelnoho pidpriemstva [Economic feasibility of creating a snail farm as an additional source of income for a hotel company]. *Agrosvit*, 23, 47-53. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.23.47> [in Ukrainian].
14. Forest Snail – Simeina ravlykova ferma [Family snail farm]. Retrieved from <http://forestsnail.com.ua/> [in Ukrainian].
15. Maxi Snail Ravlykova ferma [Snail farm]. Retrieved from <https://maxisnail.com.ua/> [in Ukrainian].

Received 20 March 2024

Accepted 30 April 2024